

12. Genette G. Paratext. Thresholds of interpretation / G. Genette. – Cambridge University Press, 1997. – 427 p.
13. Snow D. A. Interviewing by comment: an adjunct to the direct question / D. A. Snow, L. A. Zurcher, G. Sjoberg // Qualitative Sociology. – 1982. – Vol. 5. – № 4. – P. 385–411.

УДК 821.161.2-31.09

Олена Ставнича

ХУДОЖНЯ ЕКСПЛІКАЦІЯ МІФОМОТИВУ “НАЦІОНАЛЬНОГО АПОКАЛІПСИСУ” В ПОВІСТЯХ ГАЛИНИ ПАЛАМАРЧУК І “МАЛЕНЬКИХ РОМАНАХ” ГАЛИНИ ТАРАСЮК

У дослідженні запропоновано цілісний підхід до осмислення екологічних і моральних проблем сучасного українського суспільства, уможливлений завдяки використанню Г. Тарасюк і Г. Паламарчук апокаліптичної фабульної матриці. Оперуючи поняттям міфомотиву “національного апокаліпсису”, автор пояснює і ґрунтовно аналізує образно-символічні та стилістичні способи художньої експлікації “апокаліптичної” проблематики, сфера функціонування якої у творах письменниць обмежена територіальним і сакральним топосом України. Акцентовано увагу на використанні біблійної символіки й мотивів Святого Письма, а також на їхній семантико-символічній трансформації та оригінальному сюжетотворенні прозаїків. Перспективний напрям досліджень становить також соціально-політичний аспект художнього моделювання міфомотиву “національного апокаліпсису”.

Ключові слова: міфомотив; есхатологія; “приватний”, “національний” і всесвітній апокаліпсис; художня експлікація; твори-постапокаліптики; біблійна стихія.

Ставнича Елена. Художественная экспликация мифомотива “национального апокалипсиса” в повестях Галины Паламарчук и “Маленьких романах” Галины Тарасюк. В исследовании предлагается целостный подход к осмыслению экологических и моральных проблем современного украинского общества, который становится возможным благодаря использованию Г. Тарасюк и Г. Паламарчук апокалиптической фабульной матрицы. Оперировав понятием мифомотива “национального апокалипсиса”, автор выявляет и анализирует образно-символические и стилистические способы художественной экспликации “апокалиптической” проблематики, сфера функционирования кото-

рой в произведениях писательниц ограничена территориальным и сакральным топосом Украины. Акцентируется внимание на использовании библейской символики и мотивов Святого Писания, а также на их семантико-символической трансформации и оригинальном сюжетообразовании прозаиков. Перспективное направление исследований составляет также социально-политический аспект художественного моделирования мифомотива “национального апокалипсиса”.

Ключевые слова: мифомотив; эсхатология; “личностный”, “национальный” и всемирный апокалипсис; художественная экспликация; произведения-постапокалиптики; библейская стихия.

Stavnycha Olena. The Artistic Explication of “National Apocalypse” Mythological Motive in Stories by Galina Palamarchuk and “Small Novels” by Galina Tarasiuk. In the present investigation there is proposed holistic approach for perception of ecological and moral problems of modern Ukrainian society, which becomes possible because of apocalyptic plot matrix usage by G. Tarasiuk and G. Palamarchuk. In the way of operating of “national apocalypse” mythological motive concept, author reveals and analyses image-symbolic and stylistic artistic explication means of “apocalyptic” subject matter with sphere of functioning, which is limited in G. Palamarchuk and G. Tarasiuk works by territorial and sacral topos Ukraine. Attention is paid to Biblical symbolism and Holy Writ motives usage and their semantic-symbolic transformation and prosaists original plot formation. Social-political aspect of “national apocalypse” mythological motive artistic modeling is perspective direction of investigations too.

Key words: mythological motive; eschatology; “personality”, “national” and global apocalypse; artistic explication; postapocalyptic compositions; Biblical element.

Постановка наукової проблеми та її значення. Загострення інтересу літературознавства до вивчення есхатологічної проблематики в її художній рецепції та інтерпретації відбувається періодично, відповідно до посилення мистецької тенденції зображення апокаліптичних явищ, що, у свою чергу, детерміновано соціокультурними умовами. “Пробудження апокаліптичної свідомості – це завжди симптом певної кризи. ...Закінчення певної епохи, зникнення певного ладу цілком може відчуватися як кінець усього суцього” [7, 1], – саме “перехідні”, кризові явища в українському соціумному просторі наприкінці ХХ ст. спровокували ланцюгову реакцію “кінецьсвітніх” настроїв у суспільстві→мистецтві→рецепції їх у науковій думці.

Питанням причин і художніх виявів есхатологічних мотивів у сучасній літературі приділяли увагу О. Турган і Т. Гребенюк (“Універсальні категорії в системі літературного твору”, 2008), які, спираючись на наукові розробки К.-Г. Юнга, М. Еліаде, Р. Каюа, Є. Мелетин-

ського, серед інших універсалій у тканині художнього тексту особливо вирізняють інваріантні мотиви гріха, кінця світу, порятунку людства. Ґрунтовний аналіз особливостей модифікацій есхатологічного міфу в російській прозі 80–90-х рр. ХХ ст. подає Г. Мережинська у монографії “Художня парадигма перехідної культурної епохи” (2001), звертаючи увагу на специфіку втілення в сучасній літературі давніх архетипів, есхатологічну символіку. Саме есхатологічні настрої Т. Гундорова вважає базисними для формування постмодерної свідомості (“Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн”, 2005). Слід зауважити, що, уможливаючи постмодерністську іронію, “кінецьсвітня філософія та атомний катастрофізм” впливають і на традиціоналістську прозу соціального спрямування, яка нечасто потрапляє до сфери досліджень сучасних українських науковців (проза 90-х рр. Ю. Мушкетика, В. Дрозда, творчість М. Лазарука, Г. Паламарчук, Г. Тарасюк та ін.). Послуговуються поняттям апокаліпсису для маркування певних “передкінцевих” настроїв й інші дослідники (наприклад, М. Наєнко, аналізуючи творчість В. Стуса; Ю. Солод, І. Дзюба – для окреслення проблематики й семантики “Чорнобильської мадонни” І. Драча тощо).

Однак більшість науковців зосереджується на розгляді есхатологічної проблематики (і мотиву апокаліпсису в тому числі) лише в контексті традиційних міфологічних тем і на тлі всесвітньої есхатології. Новизна пропонованої розвідки полягає у зміщенні акценту на локальний національний топос, що зумовлює втягнення у фокус дослідження власне українських проблем: екологічних (Чорнобиль), соціальних (криза політичної влади), моральних (постколоніальні атавізми упослідженості, “малоросійства” тощо), – розглянутих під кутом зору міфічного “завершення часів”.

Метою статті є виявлення оригінальних інтерпретаційних моделей і способів художнього вираження міфомотиву “національного апокаліпсису” у традиціоналістській прозі, зокрема в повістях Галини Паламарчук і “маленьких романах” Галини Тарасюк. Дослідження також окреслює напрями літературознавчо-соціологічного розуміння того “зсуву” свідомості, який відбувся в українському суспільстві наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. і був спричинений комплексом подій та явищ, що, художньо трансформовані, лягли в основу творів з есхатологічною домінантою.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Доцільність розгляду теми “національного апокаліпсису” саме як міфомотиву пояснюється специфікою його текстуального функціонування: міфомотив становить логічно невикінчену або трансформовану частину традиційного міфологічного сюжету (міфологеми), а отже, не покриває всю змістово-композиційну структуру твору або подає суттєво відмінну від протосюжету авторську інтерпретацію. Різноманітні модифікації есхатологічного мотиву наявні у творах “Перверзія” Ю. Андруховича, “Імператор по-вені” В. Єшкілева, “Лепра” М. Лазарука, “Кіт з потонулого будинку” Г. Пагутяк, “Щоденний жезл” Є. Пашковського, “Піщана ріка” Г. Логінової – як “приватного” (особистісний вимір), національного (масштаби нації, країни) або всесвітнього апокаліпсису (кінець будь-якої матеріальної екзистенції). Сучасна українська проза найчастіше репрезентує мотиви “національного апокаліпсису”, що пояснюється її прагненням до здійснення катарсичного духовного оздоровлення українців (прецедент створює її історично сформована роль заміника всіх націєтворчих інститутів).

Апокаліпсис (з гр. *apokalypsis* – одкровення) – одна з книг Нового Заповіту (Одкровення св. Івана Богослова), що містить пророцтва про кінець світу, боротьбу Христа з Антихристом, Страшний суд, тисячолітнє царство Боже. Сучасними письменниками (під впливом філософських і наукових концепцій) апокаліпсис розуміється як “можлива загибель цивілізації та людства взагалі внаслідок ядерної війни, духовного занепаду, знищення природного середовища” [6, 64] (цікавим є семантичне зрушення, секуляризація у тлумаченні апокаліпсису, у наведеному визначенні явним є відбиток ХХ століття, зважаючи на реалії, що становлять загрозу вселюдській та всепланетній онтології). Загрозу небуття всього людства українські письменники – Г. Тарасюк, Є. Пашковський, Г. Пагутяк, Ю. Андрухович, Г. Паламарчук та ін. – розуміють як закономірний наслідок зникнення окремих націй, і тому саме проблеми національного буття і не-буття виходять на перший план. Кількісно в художньому дискурсі “національного апокаліпсису” переважають так звані твори-постапокаліптики, тобто ті, що змальовують час після певної катастрофи, а сама “фінальна” подія подається ретроспективно або взагалі опускається.

“Національний апокаліпсис” охоплює в інтерпретації Г. Тарасюк і Г. Паламарчук екологічну й моральну сфери, які надзвичайно тісно

пов'язані, взаємозалежні: у художніх творах це вже не дві окремі теми, а єдиний простір тотальної катастрофи. До цього додається також криза соціально-політична, зумовлена й деструктивними мікро-процесами на рівні малих людських спільнот (сім'ї, трудових та навчальних колективів), і навпаки – культурний і морально-етичний хаос, пропаговані й поширювані за допомогою ЗМІ, Інтернету, загальної освіти, деформованість основних засад соціального життя не оминає окрему особистість. Неможливість диференціювати взаємовпливи соціуму та індивіда, вичленувати першопричину згубного для нації стану детермінує закономірну мистецьку рефлексію дійсності у вигляді символічних картин національної “системної кризи”, зображення якої обширно виступає в повістях “Шовкова трава”, “Дефект”, “Гіркуватий запах вічності” Г. Паламарчук та “маленькому романі” “Храм на болоті” Г. Тарасюк.

Художня експлікація міфомотиву “національного апокаліпсису” відбувається на двох рівнях тексту: образно-смісловому (семантично навантажені образи-символи) й оповідному (способи лексичного й композиційного оформлення та подачі смислів). Складником розглядуваного міфомотиву на образно-смісловому рівні є багатоплановий образ Чорнобиля, образ сучасного святого, оприявлене трансцендентне (божественне й диявольське), історична пам'ять (її складники, втрата і відновлення), зображення картини кінця світу тощо. Серед способів реалізації міфомотиву на стилістичному рівні особливе значення відводиться символіці кольору, іншомовній, ненормативній, суржиковій, професійній лексиці, тавтологіям, епітетиці релігійного забарвлення; у композиційній побудові основний смислоутворювальний і сюжетоорганізуючий елемент становлять притчі, проповіді, молитви (канонічні й неканонічні – за всіх загиблих українців, за Україну, за майбутнє світу), повтори уривків тексту тощо.

У художньому осмисленні екологічної проблематики Г. Тарасюк і Г. Паламарчук акцентують на двох моментах: реалістичному, соціумному (інтелігібельному й детермінованому) і на фантастичному, потойбічному (трансцендентному й детермінаційному стосовно першого). Другий аспект втілюється в образах інфернального (переважає у романах Г. Тарасюк) і божественного (домінує у Г. Паламарчук, котра уникає зображення пекельного потойбіччя – Інферно локалізується за авторською концепцією на самій Землі й у душі людини, відлученої від Бога), а також у зображенні самого моменту кінця світу.

Продовжуючи розвивати започатковану в українській літературі наприкінці 80-х років чорнобильську тематику (“Вибух” С. Йовенко, “Сім” Б. Олійника, “Чорнобильська мадонна” І. Драча, “Чорнобиль” Ю. Щербака, “Марія з полином у кінці століття” В. Яворівського), Г. Тарасюк виходить на новий рівень інтерпретації екологічного та морального сенсу проблеми *“невидимої, нечутної, і тим жахливої атомної війни”* [8, 128]. У її творі немає гіпертрофованості емоції, потужних планетарних мотивів письменників-попередників, натомість релігійний аспект, біблійна символіка в романі набувають надзвичайної глибини і виконують основну роль у моделюванні художньої умовності. Образи Святого Письма не тільки переплітаються з апокаліптичною сучасністю, а входять у неї дійсним конститутивним елементом. Роман “Храм на болоті” – твір-постапокаліптик, який не просто констатує кризу стосунків людини й природи, людини й всесвіту, не лише жахає наслідками їхнього онтологічного конфлікту, а й прагне показати пошук шляхів до Гармонії і Космічного порядку.

Г. Тарасюк прямо говорить про Чорнобильську трагедію як про “апокаліпсис-що-триває”, битву між Світлом і Темрявою, розташовуючи її у двох вимірах: у людській душі (відповідно до християнського віровчення) і в реальних географічних координатах. Плацдармом цієї невидимої повсякчасної битви є Україна – місце і прокляте (зоря Полин), і святе водночас (богоугодна жертва), яке часто мислиться брамою до трансцендентного, відповідно, має певний сакральний план (як джерело будь-якої дієвості, що перебуває зовні і по той бік розуміння), завдяки якому й можливе взагалі її дійсне існування. Авторка чітко локалізує апокаліптичний хронотоп: *“...в ту страшну апокаліптичну ніч у квітневому небі над четвертим блоком висіли тільки великі, як волоські горіхи, знайомі справіку рідні українські зорі...”* [8, 165], просторово обмежуючи топос за допомогою традиційного порівняння (зорі великі, як горіхи), підсиленого конкретизуючим означенням “українські”.

Виразна семантика інфернального проступає з картини апокаліпсису, якою її побачив заступник головного енергетика ЧАЕС Георгій Бунчужний: *“...І сліпучий спалах розірвав з тріском темінь, наче чорний брезент. ...З балкону багатоповерхівки четвертий блок атомної станції здавався поставленою сторч палаючою сірниковою коробкою... О, той пекельний німий вогонь, та диявольська заграва над мурашником метушливих, отупілих з переляку, безпомічних,*

таких дрібнесеньких людей...” [8, 51]. Доля Бунчужного ілюструє, за замислом письменниці, притчу про повержену людську гординю і слугує для творення новітнього міфу про “чорнобильського святого”. І Г. Тарасюк, і Г. Паламарчук мотивують зображення позитивних героїв – святих, божественних “посланців”, простих “хороших” людей – протиставленням сучасній “негероїчній” (а то й “антигероїчній”) добі моральних і соціальних перверсій. Г. Тарасюк детально й переконливо вимальовує сучасний апокриф про “житіє грішного енергетика” на острові посеред радіоактивного болота: “Справді дивовижна... історія Георгія Бунчужного нагадувала і біблійну притчу про воскреслого Лазаря, і новочасну – про грішника, врятованого Богом від смертельної променевої хвороби, від якої, сам грішник знав з історії ядерної фізики, просто не виживають...” [8, 143]. Поєднання в одній особі трьох іпостасей – призвідця, ліквідатора і жертви – виглядає тим більш вражаючим, якщо врахувати морально-духовну трансформацію головного героя (мотив сакрального жертвоприношення, спокути і прощення розгортається перед читачем у своїй природній динаміці).

Відверта біблійна алюзійність назв розділів (“Страсті отця Георгія”, “Армагеддон”, “Георгій-змієборець”, “Житіє воскреслого Лазаря”, “Літія”), що виступають важливим смислотворчим компонентом твору, формує читацькі сподівання на подальше занурення в християнські світоглядні виміри. Розділ “Армагеддон” містить діалог отця Георгія і Юрка (колись “стронцієвого хлопчика”, якого зцілила ікона Божої Матері з Храму на болоті) про соціальні й екзистенційні причини трагедії. Письменниця не перекладає увесь тягар вини на безлике узагальнене “суспільство” чи “систему”, вона на прикладі Г. Бунчужного доводить, що кожна людина несе відповідальність – особисту за все суспільство, і не виправдовує нікого з винуватців те, що вони лише “гвинтики-шминтики” із “зомбованою свідомістю середньостатистичного громадянина”. Назвою розділу Г. Тарасюк акцентує увагу також на місці розгортання кінецьсвітніх подій (Армагеддон – назва місцевості, де відбудеться остання битва Господа із сатаною) – це Україна, і несе вона покарання насамперед за гріхи своїх дітей, своєї нації: зради історичній та генетичній пам’яті, за гріх “малоросійства”, упослідженості, за розбрат і загальну невідповідність своєму “небесному плану” (необхідна для гармонії Космосу симетрія “цього” й “того” світів [4, 146]).

Увиразнюють часопросторовий континуум й хронологічні зрушення, реалізовані в кількох моментах. Це постійна апеляція письменниці до історичного минулого України, акцентування проблеми втрати і відновлення національної “генетичної матриці”, бо саме “стертість” останньої – один із чинників “перманентного” “національного апокаліпсису”. До Храму Г. Бунчужного, *“призвідця гора планетарного”*, символічно привів *“дух лицаря честі і чину”* далекого предка Гриня Бунчужного, який після поразки під Берестечком урятував козацькі клейноди. Сам Храм на болоті (цей образ-символ Г. Тарасюк трактує як здатність етногенетичного й духовного збереження українців серед *“кривавого болота суцільних воєн, геноцидів, неволі і тоталітаризму”* [8, 203]) уособлює історичну тяглість українства: невідомо коли і ким він збудований, і тому в місцевих легендах фігурує і час передхристиянський, і час Київської Русі, і часи козаччини та Визвольної війни – ті періоди, коли Україна виявляла свою вітаїстичну силу, реалізовувала свій державницький потенціал. По-друге, це своєрідна “застиглість” часу в точці вибуху ЧАЕС, зафіксованого у свідомості людини-сучасника, відсутність теперішнього і майбутнього для індивідуальної екзистенції, оскільки термін апокаліпсису – не один день чи рік, він дорівнює часові напіврозпаду радіоактивних речовин у доккілі, а це сотні років і *“смерть...виродження...пустеля...”* [8, 63] на території України.

Оповідний рівень оприявлення елементів міфомотиву апокаліпсису найяскравіше представлений прийомом нагнітання мортальної семантики довкола образу диявола. Ця смислова конденсація відбувається за допомогою символіки кольору (*“чорний браток”, чорний одяг, чорний автомобіль, непроглядна чорнота ночі, коли відбулась битва зі злом; “горе чорне-пречорне, чорнобильське”*), мовного маркування “чужості” й навіть ворожості, що демонструє і соціальне розмежування всередині українського суспільства, і постколоніальну спадщину (*“чорний крутелік спитав мовою високих чиновників, олігархів і «золотої молодьожі»”* [8, 7]), сюжетного ходу (спроба вбивства отця Георгія).

У повістях Г. Паламарчук спостерігаємо накладання есхатологічного та космологічного міфічних шарів, їхнє логічне взаємодоповнення і взаємоперетікання. Пояснити це можна виразною язичницькою генезою світогляду (типово дуалістичного для українця) авторки, звідки походить уявлення про циклічність світових процесів, яке

“виключає будь-що кінцеве: у світобудови немає ані мети, ані абсолютного кінця; всесвітні катастрофи, які ритмічно знищують космос, лише розчищують місце для наступного” [1, 97]. І хоча апокаліптичні картини зображуються письменницею переконливо, йдеться не про незворотне виповнення світового смислу, а лише про зміну циклів, початок нового “експерименту” Творця.

Повість “Шовкова трава” подає розгорнуту концепцію світоустрою, яка узгоджена в загальних рисах із біблійною, але авторська свідомість накладає свій відбиток: сакральним простором письменниці бачить тільки Україну. “*Бог її украв собі*”, вважає Г. Паламарчук, тому тут міститься постапокаліптичний Рай, місце, у якому зв’язано тугим вузлом кінець і початок часів, де мусить бути “зачато” нове життя світу. Бо, попри утривіалення пострадянської людини, моральний хаос і дегуманізацію стосунків у суспільстві, серед “*нації філософів і поетів*” ще залишилися люди, які не втратили “тонкого” зв’язку із Божественним. Сам факт кінця світу змальовано в повісті скупко, фактографічно, більш деталізовано подано сюрреалістичну візію відновлення людства у досконалішому, кращому варіанті від новітніх Адама і Єви на уламках колишньої цивілізації. Це кінець історичного часу, який мусив би бути означений перенесенням потойбіччя на землю як умістилище гріха, але це водночас і початок, тому цей “*змертвілий, порожній і тихий*” світ стає, з одного боку, квазіЕдемом, де чоловік і жінка, пізнавши свою сутність, мусять започаткувати новий історичний та культурний час, а з іншого – тут авторка переосмислює і трансформує біблійний сюжет – аналогом первинного Хаосу, з якого буде сотворено світ Творцем-Жінкою. Загалом повість можна вважати фемінізованим та українізованим варіантом біблійного фабульного інваріанта.

Картина апокаліпсису (“Дефект”) в уявленні Г. Паламарчук узгоджена із пророцтвом про Страшний Суд, який поділить людство на грішників і праведників: “*...океанічні води, що раптово сказалися і покотили на сушу кілометрової висоти хвилі, ... пекучі черені пустелі, в яку перетворилися протягом якоїсь години цілі земні континенти з містами і селами... Планета тряслася і мучилася, як у пологах, а потім сталося незбагненне й незрозуміле: вона розділилася надвоє... Руда, схожа на шлак, із ревучими натовпами покотилася, як каштан із дерева, вниз, – а інша, неначе кулька кульбаби, з якимисьь безтілесними мовчазними істотами – вгору*” [5, 85]. Героїня опові-

дання має “дефект”, через який не може долучитися до праведників, – непомічену нею власну моральну сліпоту стосовно юної бомжихи Роксолани, що була відкинута байдужим суспільством і приречена на безглузду ранню смерть. Кількаразово прокручуючи ситуацію у різних можливих варіантах (авторка використовує часовий зсув у до-апокаліптичну точку), героїня виправляє фатальну помилку, дівчина залишається жити – і кінець світу не відбувається. Тобто навіть якщо одна людина зможе побачити весь жах нашого щоденного суспільного існування й виправити хоч одну маленьку кривду – шалька терезів може переважити в інший бік.

Оповідний рівень експлікації міфомотиву апокаліпсису в повісті “Дефект” твориться за допомогою використання двопланових синтагматичних тавтологій: кількаразове повторення картини кінця світу і дублювання уривка з віртуального документа з початком історії-нарації. Перша тавтологія увиразнює провідну ідею твору (підпорядкування Божественним законам), підкреслює його есхатологічне забарвлення, а друга – слугує композиційним прийомом: від цього повтору відбувається хронологічно-подієве зміщення. У цьому випадку не йдеться про загальнонаціональні чи планетарні масштаби, а про моральний вибір і духовний порятунок окремої особистості. *“Мене щось прив’язувало до цієї дівчинки...”* [5, 105], – тричі повторює оповідач, оприявнюючи паралельно історію життя Роксолани і думку про самодетермінацію тотальності Всесвіту.

У монографії “Післячорнобильська бібліотека” Тамара Гундорова вказує на глобальне змішування маркерів і стереотипів мислення внаслідок “зсуву” свідомості, спричиненого Чорнобильською трагедією: *“У якомусь вищому іронічному плані Чорнобиль також засвідчує, що локальні трагедії і теракти страшніші за глобальну катастрофу, а відновлена від слідів цивілізації чорнобильська зона нагадує первісний рай”* [3, 9]. Цей “зсув” експлікований у романі “Храм на болоті” Г. Тарасюк через образ “просвітлення” народу, своєрідний катарсис, що сприяв пробудженню патріотизму, звільнення від майже вродженого рабського страху – прискорив початок “епохи Відродження”: *“Гріх казати, але чи стала б Україна незалежною, якби не та апокаліптична атомна блискавка, що пронизала від крони до кореня націю манкуртів, змусивши її прозріти?”* [8, 56]. Без постмодерністської іронії, серйозно і переконливо авторка показує сучасний Чорнобиль справді раєм – у духовному й релігійному значеннях,

оскільки тут почався новий, можна сказати, нульовий етап після кінцевої події (за ідеєю циклічності).

Більшість творів апокаліптичної проблематики має відкритий фінал, що, на думку О. Турган, пов'язано “із сучасною відкритістю історичної перспективи, сприйняттям сучасності як моменту біфуркації, який може потягти за собою будь-який варіант майбутнього” [9, 283].

Висновки. Невіддільним від екологічної проблематики в Г. Тарасюк і Г. Паламарчук виступає соціальний аспект, оскільки “саме природний порядок продовжує лад соціальний і відображає його... те, що потрясає один, розладнує й інший” [4, 41]. Кризу духовності письменниці бачила як закономірний наслідок тоталітарного радянського минулого, і не тільки тому, що у “спадок” залишився комплекс меншовартості, неповна суспільна структура, нецілісна національна культура, квазіеліта [2, 129], а й тому, що при владі залишилися ті самі “змії”, які споруджують на території 30-кілометрової зони могильники для відходів ядерного палива з усієї Європи [8, 126]. *“Нема нічого страшнішого, як позбавлена совісті людина за пультом управління атомної станції і... держави!”* – так письменниця виходить на новий рівень узагальнення, встановлюючи пряму залежність між екологією душі й довкілля та етикою керування суспільством.

Загалом можна говорити про есхатологічну стихію, яка пронизує проаналізовані повісті й романи, перетворюючи їх на художню версію “Одкровення” Івана Богослова в українській постапокаліптичній інтерпретації.

Цікавим також є соціально-політичний аспект апокаліптичної проблематики, ця надзвичайно широко відображена в сучасній прозі тема може стати перспективним напрямом подальших досліджень у запропонованому руслі.

Література

1. Аверинцев С. Софія-Логос : словник. – 3-тє вид. / С. Аверинцев. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2007. – 650 с.
2. Грабовський С. Сучасний український націоналізм : Рух у невідоме / С. Грабовський // Сучасність. – 2007. – № 1–2. – С. 127–134.
3. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека : Український літературний постмодерн / Т. Гундорова. – К. : Критика, 2005. – 370 с.
4. Каюа Р. Людина та сакральне / Р. Каюа ; пер. з фр. – К. : Ваклер, 2003. – 256 с.
5. Паламарчук Г. Аорта Софіївська : [повісті, новели, рефлексії, імпровізації] / Г. Паламарчук. – К. : Вид. Карпенко В. М., 2003. – 244 с.

6. Сучасний словник іншомовних слів : бл. 20 тис. слів і словосполучень / [укл. : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
7. Сосланд О. Апокаліпсис сьогодні. – Режим доступу : // http://www.ruthenia.ru/logos/number/2000_3/07.htm
8. Тарасюк Г. Храм на болоті : [роман-притча] / Г. Тарасюк. – Бровари : Відродження, 2007. – 222 с.
9. Турган О. Універсальні категорії в системі літературного твору : монографія / О. Турган, Т. Гребенюк. – Запоріжжя : Просвіта, 2008. – 292 с.

УДК 821.161.8(092)

Євгенія Сухомлин

“ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ” В ПОЕМІ І. ФРАНКА “МОЙСЕЙ” (інтертекстуальний аспект)

У статті розглядається інтеграція творчості публіциста і митця. Розкривається франківське трактування біблійного міфу про Мойсея: необмежена влада перетворює вождя на фараона; довголітнє очікування народних мас на здійснення владних обіцянок виливається у протест; “сила духа” народу при “гомоні волі” сприяє революції.

Ключові слова: інтеграція, вождівство, народ, мислитель.

Сухомлин Євгенія. “Философия политики” в поэме И. Франко “Моисей” (интертекстуальный аспект). В статье рассматривается интеграция творчества публициста и художника. Раскрывается франковская трактовка библейского мифа о Моисее: неограниченная власть превращает вождя на фараона; долголетнее ожидание народных масс на осуществление властных обещаний выливается в протест, “сила духа” народа при “шуме свободы” способствует революции.

Ключевые слова: интеграция, вождество, народ, мыслитель.

Sukhomlyn Yevgenia. “The Philosophy of Politics” in the Ivan Franko Poem “Moses”(Intertextual Aspect). The article presents the integration of creative work of the publicist and the artist. It is disclosed the Bible interpretation of the myth about Moses. The unlimited power transformed the chief into the pharaoh. The long-term expectation of the people for fulfilling their demands by the power body led to the protest. “The power of spirit” of the nation and “The sound of freedom” favor the revolution.

Key words: Integration, leadership, people, thinker.